

Hakimiyet Sözleşmeleri

Hâkim şirket ile bağlı şirket arasındaki ilişkiler, Türk Ticaret Kanunu'nda ("TTK") hesap verilebilirlik ve menfaat dengesi temellerinde düzenlenmiştir. TTK, şirketler topluluğunun varlığı halinde, bağlı şirketin dahil olduğu şirketler topluluğu dışındaki pay sahiplerinin ve alacaklılarının korunması için bağlı şirketin kaybını denkleştirme yükümlülüğü ve özel dava haklarıyla özel bir sorumluluk rejimi öngörmektedir. Ayrıca, çeşitli raporlama, bildirim, tescil ve ilan yükümlülükleri de hakimiyet ilişkisine bağlanan diğer sonuçlardır.

TTK m. 195, hangi hallerde bir hâkim şirket-bağlı şirket ilişkisinin var olduğu sorusuna cevap vermektedir. Bir ticaret şirketinin bir diğer ticaret şirketinin oy haklarının çoğunluğuna sahip olması veya yönetim organında karar alabilecek sayıda üyeyi seçebilme hakkına sahip olması hallerinin yanı sıra, *"bir ticaret şirketinin diğer bir ticaret şirketini, bir sözleşme gereğince veya başka bir yolla hakimiyet altında tutması"* hali de bir hâkim şirket-bağlı şirket ilişkisi oluşturur. Söz konusu şirketlerden en az biri Türkiye'de kurulu ise, TTK'nın şirketler topluluğuna ilişkin hükümleri bu şirketler açısından uygulama alanı bulacaktır. Diğer taraftan, TTK m. 195'in gerekçesi, bir şirket diğeri üzerinde "herhangi bir şekilde" bir etki icra edebilmek gücüne sahipse o şirket "hakimiyet" kurmuştur diyerek konuyu oldukça geniş ele almaktadır.

Madde gerekçesine göre, TTK m. 195'te bahsi geçen sözleşme, ilk planda "hakimiyet sözleşmesi"dir. Ancak, TTK, hakimiyet sözleşmesinin tanımına yer vermemiş; hakimiyet sözleşmesi, Ticaret Sicili Yönetmeliği'nde ("**Yönetmelik**") tanımlanmıştır. Bu tanıma göre, hakimiyet sözleşmesi, taraflardan birinin sermaye şirketi olan diğerinin yönetim organına hiçbir şarta bağlı olmadan talimat verme yetkisini içeren sözleşmedir. Diğer bir ifadeyle, hakimiyet sözleşmesinin varlığı, sözleşme ile hâkim şirkete, bağlı şirkete talimat verme yetkisi tanınmış olmasına bağlıdır. Bununla birlikte, hakimiyet sözleşmesinden söz edebilmek için, sözleşmenin hâkim şirkete, bağlı şirketin yönetim kurulunun şirketin yönetimi için alacağı tüm kararları değil, fakat temel kararları belirleme ve bunlara müdahale imkânı tanınması yeterlidir.

Hakimiyet sözleşmesine taraf olan bağlı şirket bir sermaye şirketi olmalı ve hakimiyet sözleşmesi bağlı şirketin genel kurulunca onaylanmalıdır. Ayrıca, hakimiyet sözleşmesinin geçerli olarak kurulabilmesi için, sözleşme yazılı şekilde yapılmalı ve ticaret siciline tescil ve ilan edilmelidir. Ancak, hakimiyet sözleşmesinin geçersizliği, hâkim ve bağlı şirketlerin TTK uyarınca şirketler topluluğuna ilişkin hükümlerde öngörülen yükümlülüklerle tabi olmasını engellemeyecektir.

Türk Hukukunda hâkim şirket-bağlı şirket ilişkisi kurabilecek sözleşmeler hakimiyet sözleşmesi ile sınırlı tutulmamıştır. TTK m. 195'teki *"başka bir yolla hakimiyet altında tutulma"* ifadesi, ilgili maddenin gerekçesinde de belirtildiği gibi, geniş bir yoruma imkân sağlamaktadır. Doktrinde, bu ifadeye dayanılarak, örneğin ikamesi mümkün olmayan know-how'a ilişkin anlaşmaların dahi hakimiyet ilişkisi kurabileceği ve ilgili şirketlere şirketler topluluğu hükümlerinin uygulanacağı savunulmaktadır. Yine doktrinde pay sahipleri sözleşmeleri ile

KOLCUOĞLU DEMİRKAN KOÇAKLI

kredi sözleşmelerinin hakimiyet sözleşmesi olmasalar dahi bir hakimiyet ilişkisi kurup kurmadığı tartışılmaktadır.

Bankaların akdettiği kredi sözleşmelerinde kredinin geri ödenmesini gözetmek amacı ile kredi alanın geri ödemeyi tehlikeye düşürebilecek işlemleri bankanın onayına tabi tutulmaktadır. Kredi alanın işlemlerini onaya tabi tutan söz konusu kredi sözleşmelerinin birer hakimiyet sözleşmesi olup olmadığı sorusu, Yönetmelik ile cevaplanmıştır. Yönetmelik'e göre, bu kredi sözleşmeleri kural olarak hakimiyet sözleşmesi değildir.

Yönetmelik'e göre, şirketin taraf olmadığı pay sahipleri sözleşmeleri de hakimiyet sözleşmesi olarak nitelendirilemez. Şirketin taraf olduğu pay sahipleri sözleşmeleri bakımından ise açık bir hüküm bulunmamaktadır.

Bununla birlikte, pay sahipleri sözleşmelerinin de kredi sözleşmelerinin de hakimiyet sözleşmesi sayılıp sayılmamalarından bağımsız olarak, hâkimiyet ilişkisi tesis etmesi mümkündür. TTK m. 195'teki "*başka bir yolla hakimiyet altında tutulma*" ifadesine dayanarak, bu sözleşmelerin hâkimiyet ilişkisi kurma ihtimalinin tamamen reddedilmemesi gerekir. Kaldı ki, TTK m. 195'in gerekçesinde "hakimiyet sözleşmeleri dışındaki sözleşmelerle, meselâ pay sahipleri sözleşmeleriyle de hakimiyet sağlanabilir" denilerek, pay sahipleri sözleşmelerinin hakimiyet ilişkisi kurmaya namzet olduğu açıkça belirtilmektedir. Ayrıca, Yönetmelik de pay sahipleri sözleşmesiyle kredi sözleşmelerinin hâkimiyet sözleşmesi olmamasının TTK m. 195'teki şartların varlığı halinde hâkimiyeti ortadan kaldırmayacağını ifade etmiştir. Bu sebeple gerek kredi sözleşmelerinin gerek pay sahipleri sözleşmelerinin içeriğinde ihtiyatlı olunması ve doğrudan yönetim kontrolü anlamına gelecek ifadelerden kaçınılması her şekilde faydalı olacaktır.

Türk Hukukuna 2012 yılında TTK ile birlikte girmiş olan şirketler topluluğu ve hakimiyet sözleşmesinin kaynağı Alman Hukukudur. Bununla birlikte, Türk Hukuku ile Alman Hukuku'nda yer alan ilgili hükümler karşılaştırıldığında, bu iki hukuk sisteminin hakimiyet sözleşmesi tanımları dahi aynı değildir. Türk Hukukunda hakimiyet sözleşmeleri kaynak Alman Hukukunda olduğu gibi, yeterli detayla düzenlenmemiştir. Başta pay sahipleri sözleşmeleri olmak üzere, hakimiyet sözleşmesi tipi kapsamına giren sözleşmeler konusunda mevzuatta daha detaylı düzenlemelere yer verilmesi açıklayıcı olacaktır.

Ayşe Aydın (aaydin@kolcuoglu.av.tr) & Cihan Mercan (cmercan@kolcuoglu.av.tr)

© Kolcuoğlu Demirkan Koçaklı Hukuk Bürosu 2017